

SKRYPT METODY MONTESSORI U OSÓB DOROSŁYCH

*Opis działania i wykorzystanie
metody Montessori*

Spis treści

1. Realizacja metody Montessori	3
2. Uczestnicy.....	5
3. Adaptacja metody Montessori do pracy z uczestnikami Modelowego Ośrodka PER	6
4. Otoczenie	8
5. Prowadzenie zajęć.....	10
6. Plan pracy metodą Montessori.....	11
7. Bibliografia	14

1. Realizacja metody Montessori

Metoda Montessori to system wychowawczy dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym, który został stworzony przez włoską lekarkę Marię Montessori i który pomaga we wszechstronnym rozwoju dziecka. Maria Montessori zaproponowała system nauki poprzez zabawę. Dzieci posługują się przedmiotami wspomagającymi twórcze i logiczne myślenie. Jednak każde z nich ma do dyspozycji tylko jeden przedmiot każdego rodzaju, co z kolei buduje dobre relacje pomiędzy nimi.

Istota pedagogiki Marii Montessori polega na stwierdzeniu, że każda osoba jest inna i powinna rozwijać się według stworzonych przez siebie indywidualnych planów rozwojowych. W planach tych zapisane są jej możliwości, kompetencje i umiejętności, umożliwiające mu naukę samodzielną i efektywniejszą. Maria Montessori była prekursorką nowoczesnej pedagogiki „przenikniętej duchem miłości, humanitaryzmu i tolerancji”, w której najważniejsze miejsce zajmuje dziecko, doświadczające przez cały czas podmiotowości i współpodmiotowości. Podstawową formą jest tu zabawa i indywidualne zdobywanie doświadczeń przez dziecko. Pozwala na zorganizowanie przejścia od zabaw dziecięcych do elementów pracy. Opiera się na tym, co interesuje dziecko, pobudza jego ciekawość, sprzyja jego uniesieniom i sprawia mu satysfakcję, a tym samym prowadzi do sukcesu.

Maria Montessori wysuwała postulat wychowania naturalnego, co znaczy, że w wychowaniu należy uwzględniać naturalne prawa rozwoju, naturalne reakcje i naturalne tendencje występujące w zachowaniu wszelkich istot żywych. Była przekonana, że poznawanie i opanowywanie rzeczywistości otaczającej człowieka dokonuje się nie tylko przez intelekt, ale także przez emocje oraz instynkty. Jeżeli wychowanie będzie dostosowane do naturalnego rozwoju dziecka, wtedy poczuje ono potrzebę zdobywania wiedzy.

Po raz pierwszy Metoda Montessori została zaadoptowana do pracy z dorosłymi osobami z niepełnosprawnością intelektualną w Modelowym Ośrodku PER – Pracy, Edukacji i Rehabilitacji.

Realizacja zajęć dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie była prowadzona w oparciu o metodykę pracy z dziećmi. Miała więc charakter oddziaływania innowacyjnego i wymagała dostosowywania zadań do wieku i możliwości psychofizycznych uczestników. Metoda prowadzona była zgodnie z zasadami pedagogicznymi obowiązującymi w metodzie Montessori oraz zasadami dydaktyki ogólnej, w szczególności z zasadą stopniowania trudności i indywidualizacji.

Główne cele metody Montessori realizowane są między innymi poprzez:

- pomoc w wykorzystywaniu potencjału we wszystkich sferach życia,
- rozwijanie samodzielności i wiary we własne siły,
- uczenie szacunku do porządku, pracy własnej oraz innych,
- pomoc w osiągnięciu długotrwałej koncentracji nad wykonywanym zadaniem,
- doskonalenie koordynacji motorycznej,
- wypracowanie postaw posłuszeństwa opartego na samokontroli,
- uczenie reguł społecznego współdziałania i pracy w grupie,
- zapewnienie opieki i przestrzeni do swobodnego i samodzielnego działania,
- rozwijanie indywidualnych uzdolnień.

Praca uczestników monitorowana jest poprzez stosowanie obserwacji swobodnej i ukierunkowanej.

2. Uczestnicy

W zajęciach prowadzonych w okresie od 3 listopada 2017 do 28 lutego 2018 w Modelowym Ośrodku PER wzięło udział 17 osób w przedziale wiekowym 20-42 lat. Były to osoby z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym. Wśród nich były cztery osoby z zespołem Downa, dwie osoby z mózgowym porażeniem dziecięcym oraz dwie osoby ze słabo wzrocznością. U dwóch osób występuje padaczka lekooporna.

3. Adaptacja metody Montessori do pracy z uczestnikami Modelowego Ośrodka PER

Metoda Montessori może być stosowana w pracy z osobami z niepełnosprawnością. Obecnie coraz częściej wykorzystuje się pedagogiczne postulaty Montessori w pracy z dziećmi niepełnosprawnymi, a ogromną zaletą tej teorii jest troskliwość z jaką nauczyciel montessoriański odnosi się do dziecka, proponując mu zajęcie się pomocami rozwojowymi, atrakcyjnymi i zachęcającymi do wytrwałości w pracy. Szkolnictwo specjalne zaczerpnęło wiele istotnych zasad z pedagogiki Montessori – między innymi - zasadę akceptacji i życzliwości, wszechstronnej poglądowości i pomocy, przykładu i indywidualizacji. Montessori wielokrotnie podkreślała, że podstawą oddziaływań terapeutycznych – wychowawczych w pracy z dziećmi niepełnosprawnymi intelektualnie muszą być specyficzne metody pedagogiczne oraz takie warunki i formy pracy, które wyzwolą indywidualność dziecka. Edukacja musi bowiem zajmować się rozwojem indywidualności i pozwolić dziecku pozostać niezależnym, nie tylko w najważniejszych latach dzieciństwa, ale we wszystkich stadiach rozwoju.

Pedagog specjalny ma do czynienia ze znacznie trudniejszymi problemami biomedycznymi, psychologicznymi i społecznymi swoich podopiecznych. Jednakże w trakcie pracy pedagogicznej nigdy nie powinien zapominać o rozwoju indywidualności dziecka oraz jego udziale w prawdziwym życiu społecznym. Indywidualizacja pracy i aktywne metody uczenia – czyli uczenie przez działanie, mogą spełniać rolę terapeutyczną tym skuteczniej, im młodsze jest dziecko, posiada bowiem ono tzw. pamięć kinestetyczną – pamięć mięśni, dzięki której proces uczenia zostaje wzmocniony (E. Łatacz, 2000, s.43).

Celem zastosowania Metody Montessori w Modelowym Ośrodku PER było sprawdzenie, czy zadziała ona u osób dorosłych. Jest to pierwszy przypadek stosowania metody z tą grupą docelową.

W pracy z materiałem montessoriańskim uwzględnia się wrażliwe fazy rozwoju, dzięki czemu jest on interesujący, a dodatkową zaletą jest to, że można powtórzyć każdą czynność dowolną ilość razy i w dowolnym czasie, co ułatwia proces kształcenia. W pewien uproszczony sposób możemy powiedzieć, że niektóre informacje można przekazać poprzez

kształcenie ruchowe. Wzmacnia ono bowiem w ten sposób procesy poznawcze. Montessori opracowała całe zestawy ćwiczeń ruchowych w których istnieje szansa wyćwiczenia pojedynczych czynności i tym samym trenowanie poznawania otaczającej rzeczywistości. Jest to szczególnie przydatne w pracy z osobami o wolniejszym tempie rozwoju, tym bardziej, że otrzymuje się w prezentacji ćwiczenia instrukcję, jak powinien wyglądać następny ruch. Wpływa to na wyeliminowanie błędów w uczeniu się.

Możliwe do zastosowania w każdych warunkach i ułatwiające koncentrację są ćwiczenia ciszy i chodzenia po linii (elipsie). Pomagają one niwelować nadpobudliwość psychomotoryczną i dlatego mogą spełniać terapeutyczną rolę. Terapeutyczne zastosowanie znaleźć mogą również ćwiczenia praktycznego dnia, niewymagające specjalnych pomocy, a koordynujące ruchy i ułatwiające skupienie (E. Łatacz, 1995, s.46).

Podstawą pedagogiki Montessori jest nauczanie wielozmysłowe, a więc umożliwiające oddziaływanie na wiele zmysłów. Jest to warunkiem niezbędnym do powstawania skojarzeń w procesie zdobywania doświadczeń i wiedzy, oraz stwarzanie warunków do podejmowania samodzielnej decyzji odnośnie do własnej pracy. Propozycja Montessori jest więc pewnym sposobem uatrakcyjnienia i ułatwienia indywidualnej i grupowej stymulacji rozwojowej niepełnosprawnych. Zwolnione tempo uczenia się, zniekształcony i często nieadekwatny odbiór zmysłowy świata powodują lęk, frustrację i depresję, uniemożliwiające sukces. Dopiero wytworzenie swobodnej atmosfery i wyzwolenie wolności, wywołuje tak pożądaną spontaniczną, własną aktywność.

Przystosowanie materiału montessoriańskiego do potrzeb niepełnosprawnych nie następuje dużych trudności. Część materiału może być stosowana bez żadnej adaptacji. Trudności wynikające z ograniczeń motorycznych lub osłabionej koordynacji ruchowej pokonuje się poprzez zastosowanie elementów spajających.

Naszym zdaniem zastosowana metoda sprawdzi się u osób niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym i osób na pograniczu stopnia umiarkowanego i znacznego. Warunkiem zadziałania metody jest współpraca osoby niepełnosprawnej z trenerem i ich dobre rozumienie się.

4. Otoczenie

Bardzo ważne w metodzie Montessori jest otoczenie. Ma ono wspomagać rozwój. Sprawiać, aby uczestnicy czuli się szczęśliwi i radośnie, a co za tym idzie szybko i chętnie się uczyli.

Wszystkie materiały używane w metodzie Montessori powinny być uporządkowane tematycznie i łatwo dostępne - umieszczone w zasięgu ręki. Pedagog (trener) jest pośrednikiem z otoczeniem, pomaga samodzielnie odkrywać rzeczywistość.

Pracownia Montessori powinna być jasna i przestronna – powinna mieć około 20 m². Powinna posiadać uporządkowaną, estetyczną przestrzeń wypełnioną materiałem rozwojowym, mobilizującym do pracy. Materiały i pomoce dydaktyczne pozwalają na indywidualny tok rozwoju. Do dyspozycji w pracowni powinny być:

- duża gra w rzucane,
- tablet praktyczny - dzbanek, słoik i lejek,
- korale drewniane do nawlekania,
- zegar edukacyjny z klockami,
- ramki do zapinania - guziki i zamki,
- drewniane buty do nauki wiązania,
- piaskolina i ciastolina,
- piasek kinetyczny,
- cylindry dźwiękowe,
- puszki szmerowe,
- buteleczki smakowe i zapachowe,
- grzebień sensoryczny,
- wrzeciona w pudełku do nauki liczenia,
- domino - różne rodzaje,

- puzzle mapa Polski oraz inne drewniane puzzle.

Meble i pozostałe wyposażenie powinny być dostosowane do potrzeb zapewniając bezpieczeństwo i wygodę. Do dyspozycji powinny być kącki tematyczne wyposażone tak, aby można było realizować ćwiczenia dnia codziennego, wychowanie kosmiczne, rozwój pojęć matematycznych, edukację językową, czy kształcenie zmysłów - w odpowiednim rytmie dnia. Do dyspozycji powinno również być miejsce do odpoczynku.

Obok pracowni powinna również znajdować się odpowiednio zaaranżowana kuchnia umożliwiająca samodzielne przygotowywanie posiłków - do których w miarę możliwości będą wykorzystywane dodatki z pracowni ogrodniczej - szczypiorek, kiełki, zioła.

Do dyspozycji powinny również być toalety (osobne dla mężczyzn i kobiet) przystosowane do osób niepełnosprawnych, zapewniające komfort i bezpieczeństwo.

5. Prowadzenie zajęć

Z racji poziomu funkcjonowania intelektualnego oraz współwystępujących zaburzeń grupa docelowa wymaga zindywidualizowanego podejścia podczas wykonywania celowych prac pod przewodnictwem trenera. Dostosowania pomocy i środków do możliwości percepcyjnych i motorycznych. Respektowania różnic w predyspozycjach i tempie przyswajania wiadomości, a także usystematyzowanych i jasno określonych zasad postępowania. Obecności osoby wspomagającej podczas pracy osób z dysfunkcją narządu ruchu i słabo widzących.

Zajęcia metodą Montessori obejmują:

- ćwiczenia praktycznego dnia,
- ćwiczenia sensoryczne,
- edukację językową,
- edukację matematyczną,
- wychowanie kosmiczne,
- ćwiczenia ciszy.

6. Plan pracy metodą Montessori

I. Ćwiczenia praktycznego dnia

a) Prace ręczne:

- otwieranie i zamykanie różnego rodzaju pomocy oraz sprzętów gospodarstwa domowego,
- przesypywanie, przelewanie, różnego rodzaju produktów spożywczych, plastycznych,
- składanie i rozkładanie ubrań, bielizny stołowej, kuchennej,
- podnoszenie, przenoszenie i odkładanie przedmiotów,
- używanie nożyczek, linijki, zszywacza oraz pozostałych narzędzi do wykonywania prac plastycznych.

b) Dbanie o siebie:

- mycie rąk i twarzy,
- czesanie włosów,
- odpinanie i zapinanie guzików, zamka błyskawicznego, zatrzasków, sprzączki,
- wiązanie sznurówek, kokardek,
- czyszczenie butów,
- składanie ubrań.

c) Dbanie o otoczenie:

- ścieranie kurzu,
- zmiatanie podłogi,
- zmywanie powierzchni stołu,
- nakrywanie do stołu,
- zmywanie i suszenie naczyń,
- układanie naczyń w szafkach,
- sortowanie sztućców,
- podlewanie kwiatów.

d) Reguły społeczne:

- używanie zwrotów grzecznościowych,
- witanie i żegnanie się z innymi.

II. Ćwiczenia sensoryczne

- poznawanie i nazywanie właściwości przedmiotów (np. wielkość, grubość, ciężar, długość, temperatura, intensywność barw, itp.),
- segregowanie przedmiotów według barwy, kształtu,
- klasyfikowanie przedmiotów według grup,
- rozróżnianie dźwięków, instrumentów perkusyjnych,
- rozpoznawanie smaków, zapachów.

III. Edukacja językowa

- poznawanie nowych słów i ich znaczenia,
- doskonalenie aktywnego słuchania,
- nazywanie własnych przeżyć i emocji,
- układanie elementów historyjki we właściwej kolejności (doskonalenie myślenia przyczynowo-skutkowego),
- kształtowanie umiejętności odczytywania wyrazów z liter pisanych i drukowanych,
- kształtowanie umiejętności podpisywania się,
- doskonalenie czytania.

IV. Edukacja matematyczna

- odmierzanie różnego rodzaju produktów spożywczych,
- doskonalenie umiejętności liczenia bez przekroczenia i z przekroczeniem progu dziesiętnego,
- kształcenie umiejętności liczenia na konkretach,
- kształtowanie umiejętności rozpoznawania graficznego symbolu liczby,,
- porządkowanie zbiorów przedmiotów,
- rozwijanie umiejętności posługiwania się linijką, miarą krawiecką itp.

- rozwijanie umiejętności różnicowania przedmiotów pod względem długości, szerokości itp.

V. Wychowanie kosmiczne

- orientacja w czasie,
- obserwacja zmian pogody,
- ochrona środowiska, segregacja śmieci,
- prace plastyczne.

VI. Ćwiczenia ciszy

- słuchanie muzyki relaksacyjnej,
- słuchanie dźwięków pozytywki,
- podawanie przedmiotów (dzwoneczek, miseczka z wodą, muszle itp.).

7. Bibliografia

1. Kucharzewska G., Terapia Montessori kluczowym momentem integracji społecznej, referat wygłoszony w Polskim Towarzystwie Montessori, Łódź 2002
2. Miksza M., Zrozumieć Montessori, IMPULS, Kraków 1998
3. Badura - Strzelczyk G., Pomóż mi zrobić to samemu. Jak wykorzystać idee Marii Montessori we współczesności?, IMPULS, Kraków 1998
4. Cotte D.G., Metoda Montessori w domu, Wydawnictwo RM 2017.